

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״ן

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״ן מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

עין משפט
גר מצוה
זה א מיי שם הל' כו:
זו ב ג שם הל' ז:

לב:

כל שעה פרק שני פסחים

מסורת הש"ס
עם הוספות

6] לעיל כג. כח: כח:
7] יומא פ: פל. כח:
מיעט לט: מעילה יט. א:
8] שבת קנב: יומא סו:
סנהדרין ל: מנחות מה.
ק. א: (7) ויקרא ד ב
(8) ויקרא כב י (1) ב"ק
קג. ז (1) ועיין חוספות
גיטין כ ד"ה דילמא ט'
שייט קושא ו וע"ע
חוספות מנחות. ד"ה מי
נעין וחוספות כח מיעט
מו. ד"ה קושט כע"ל.
(ט) וכן הוא להדיא במשנה
לדמיונות ט: ד' מפלג על
הזון כסוגג ומפרש שם
(ע) במשנה עמלה אלו
מפליג טו. א (ט) בכמות ה
ע"א.

תורה אור השלם
א] ואיש כי יאכל קדש
בשגגה ויחם חמיו
עליו ונתן לכהן את
הקדש: [ויקרא כג. יז]
ב] נפש כי תמעל מעל
הקטאת בשגגה מקדש
י' ויבא את אשמו
לוי איל תמים מן
הצאן בעקרב קדש
שקלים בשקל הקדש
אשם: [ויקרא ה. יז]

ליקוטי רש"י
פרט פ' מו"ק. א"ח
התלמוד [יומא פ.].

הנהגות וצינונים
ל] בראשונים וכי הסדר
ר' עקיבא ור' יוחנן בן
גוריון ור' אליעזר בן
יעקב ונראה דכן היה
לפני רש"י: [ג] לשון
"ואידך נמי" קשה
הה"ל והוא כתיב, דהא
עליה דאבא שאול קאי:
ג] רש"ל מ"ז (גליין)
ע"ש הטעם: [ד] תרומות
פ"ז מ"ז (רש"י) ונמוקי
הגר"ם כתב דאולי צ"ל
תנן (התם):
ט] [תוספתא תרומות
פ"ז ע"ש וצ"ל והתניא
(גליין): [ו] נדב"ל
דמחוייב: [ז] בדפ"י
פ"ה: [ח] ה"ס"ד ומה"ד
"ויבא פליגי": [ט] בכ"י
נוסף תלמודי רב פפא
(ד"ס) נמוקי שזב"י:
י] בכ"י נוסף וזמ"ס
(וכ"ה בתוס' שאג"ן
ובחיודשי הר"ן):

אמר אביי ר' עקיבא ור' יוחנן בן גוריון. אע"ג דאחיב צתלומין סצירא להו¹ לאין לו דמיס² וזהו פליגי רבי עקיבא ור' יוחנן בן גוריון: אם בן. דסצירא ליה מותר ניהדר ליה ר' יוחנן לרבי עקיבא אף לזה יש לו הימר הסקה: בזית תרומה. זשאר ימות השנה קאי: פרט פ' מו"ק. תרומה של כהן אפילו צגוג שאינו משלם חומש אלף קרן כשאר מו"ק חולין: יהוא מיבצי ליה דבר הראוי להיות קדש. וכוליה קרא משום סיפא אלטרין: דאית בה שוה פרוטה. וליכא כזית כגון שנת צלורת: כיון דליה בה בזית כו. דלכילה כמיצא צה: אמררה רבנן קמיה דרב פפא. דלקדקו מלנן ואמרו לפניו דהא ממני דקפדה לכזית ללא כמצא שאלו דהא שמעינן ליה דקפיד אפרוטה ולא אכזית: תרתי בעי. שיהא צו כזית דהא לכילה כמיצא צה ושיהא דמיו פרוטה דהא כמיצ ונתן: חייב בתשלומין. לתרומת שוגג קאי וקנן ומומס קאמר: לענין מעילה. צנהנה מהקדש גציה דהתם לא כמיצ לכילה אצל לתרומה אפילו יש צו שוה פרוטה אף חייב חומש עד שיהא צו כזית מכלל לצבא שאלו אע"ג לילכא כזית דאס איתא לתרתי צעי וצעי צו כזית קאי אצא שאלו וקאמר דאע"ג דאית צה כזית צעינן פרוטה הכי הוה להו למימר כיון דיש צו כזית חייב: והטאה בשגגה. צמעילי דהקדש כמיצ: וה"א דין הוא. דמזיד פטור מקרבן ולמה לי קרא: שחייב בהן הכתוב כרת. כגון חלצ ודס: פטור בהן את המזיד. מקרבן דגצי חטאת שגגה⁷ כמיצ: לא חייב בהן מיתה. צדי שמים אצל מעילה חייב על זדונה מיתה כלקמן ודילמא מיתה חמירא מכרת: ואמר ליה רב נחמן. גרסינן: דהאי תנא א"ימא ליה כרת. ממיתה מעיקרא דקתני מעילה שלא חייב צה כרת אלף מיתה כו' אלמא כרת חמירא: ולבסוף א"ימא ליה מיתה. דקתני תאמר צמעילה כו': וא"י. רבי חיאל לעולם כרת אלימא ליה והן סיפא דמתני' הכי קאמר לא אס אמרת זשאר מלות שהרי לא חייב צהן אפילו מיתה צפחות מכזת תאמר צמעילה שחייב צה מיהא מיתה צפחות מכזת. צכולוה גרסינן ואמר ליה ומתקיף ליה רב פפא כו' עד הדר ציה: ופאי ניהותא. איכא דהא רצה ורצ ששט שדו ציה נרגא צהאי תירולא דתרילית ומקשו הכי היכי אמרינן לתנא אפחות מכזת מחייב מיתה: מאן שמעת ליה דאמר מעילה זדונה מיתה רבי. ועל כרחק מתרומה גמר לה כדמפרשין וכיון דמתרומה גמר לא משכח צה מיתה אלף צכית כתרומה לתרומה גצי מיתה כמיצ צה לכילה דמיתה דתרומה נפקא לן מדסמין וכל זר לא יאכל קדש⁸ גצי ומתו צו כי יחללוהו צאלו הן הגשרפין צסנהדרין (ד' פג. א):

הזיד
ושינן לעולם כרת חמורה כי פריך בפחות מכזת פריך דליתא בחייבי כריתות ואיתא במעילה שהיא במיתה וליף חטא חטא מתרומה כתיב במעילה ונפש כי תמעל מעל חטאה בשגגה

ואין נתינה פחות משוה פרוטה. ורצנן נמי לא פליגי אלף משום דכמיצ לכילה ואל"ת והא קיימא לן (חולין ד' קא:): דחטא אחת פוטרת את הכרי אע"ג דכמיצ צה נתינה דכמיצ חתן לו וצהוצב (צ"מ טו.) אמר קונין צכלי אע"פ שאין צו שוה פרוטה אע"ג דכמיצ ונתן לרעהו וגצי גט איסורי הנאה כשר אע"ג דכמיצ ונתן צדה יש לומר דהכא דלתי צעינן שוה פרוטה דנתינה קיימא אשתלומין והוה כמו השצת גזילה שאין צפחות משוה פרוטה¹ ולהכי משום דכמיצ ונתן משמע שפיר נתינה חשונה אצל שאר מילי אע"ג דכמיצ צהן נתינה לא צעינן שוה פרוטה מיהו קשה לר"י דרבי יהודה דריש צכריתות (ד' ו:): ואשר יתן ממנו על זר צכיות וליף נתינה נתינה מתרומה ואדיליף מתרומה צכיות לילף מכל נתינה לחומרם דהוה צכל שהוא כגון מתן דמיס ומתן צהונות שאין צהן שיעור והוה נמי דומי דסיכה דהוה צכל שהוא ולמ"ד הסס נתינה צכל שהוא א"ש²: ההוא מיבעיא ליה לדבר הראוי להיות קודש. ואע"ג דמלת הקודש דרשינן דבר הראוי להיות קודש אלטרין נמי ונתן דלוי כחז את הקודש לחודיה ה"א דלא איתא למעוטי אלף משות אצל כל פירות ישלם להכי כחז ונתן דמשמע שהפירות של נתינה צעינן ראו להיות קודש: מעילה ש"א חייב בה כרת אינו דין שפטר בה את המזיד. תימה נימא היא הנותנת זשאר מלות שהן חמורות שהן צכרת אף לזדונה כפרה אצל מעילה שהיא קלה שאין צה כרת יש לזדונה כפרה וכה"ג איכא צריס מכוח (ד' ז:): דקאמר ק"ו ומה הוה שעושה מעשה צמזיד אינו גולה עדים³ שלא עשו מעשה אינו דין שלא יגלו היא הנותנת הוה שעשה מעשה צמזיד לא יגלה כי היכי דלא תיהו ליה כפרה הן שלא עשו מעשה יגלו דמיהו להו כפרה ועוד ארצעה המציאין על הזון כשגגה יוכיחו דאין צהן כרת וחייצין על זדונם הצא על שפחה חרופה וגזיר טומא ושצועת העדות והפקדון (חוספתא דכריתות פ"ה⁴) ואומר ר"י דשפיר פריך צלאו הכי לא אס אמרת וכו' ומיהו קשה לר"י אמאי אלטרין צכריתות (ד' ט.) צשפחה חרופה אשר חטא לרצות זדון וגצי נזיר נמי דריש מפתאוס לרצות זדון דלוי משום דלא יילף ממעילה דלמעוטי מזדון ארצעה משצועת העדות והפקדון איח לן למילף לחומרם מקשינן⁵: ומינה

ושינן לעולם כרת חמורה כי פריך בפחות מכזת פריך דליתא בחייבי כריתות ואיתא במעילה שהיא במיתה וליף חטא חטא מתרומה כתיב במעילה ונפש כי תמעל מעל חטאה בשגגה חשק שלמה ע"ר ר"ח א] אולי צ"ל מכלל דכ"פ לנכ לצבא שאלו ג"כ חייב דאס איתא וכו'.

רבינו חננאל

ודאי ר' אלעזר חסמא אית ליה כי חמץ בפסח מותר בהנאה. אבל ר' עקיבא ור' יוחנן בן גוריון ור' אליעזר בן יעקב יש לומר כי כוליה סבירא להו חמץ בפסח אסור בהנאה. ובהא פליגי מאן דפטר סבר לפי דמיס משלם חומץ בפסח אין לו דמיס כיון שאינו משלם אלא לפי מדה חייב לשלם. ולית לן למימר ממאי (דר' יוחנן בן גוריון) ודסבר לפי מדה משלם דלמא סבירא ליה כרי' הגלילין ונמצא דחמץ בפסח מותר בהנאה סבירא ליה דאי הכי הוה ליה לרבי יוחנן בן גוריון לאהורי לר' עקיבא אף חמץ בפסח יש לו הימר שאם רצה מסיקה או מריצה לפני כלבו כי היכי דמהדר ר' אלעזר חסמא ש"מ: ת"ד אכל כזית תרומה משלם קרן וחומש מ"ט דכתיב ואיש כי יאכל קדש בשגגה ויחם חמיו עליו ואכילה בכזית אכילה היא. אבא שאול אומר אינו משלם עד שיהיה בה שוה פרוטה מאי טעמא דכתיב ונתן לכהן את הקדש ואת נתינה בפחות משוה פרוטה. תנא אכל פחות מכזית תרומה משלם קרן ואינו משלם חומש. ואוקימנא דלא כאבא שאול דאי אבא שאול כיון דאית ביה שוה פרוטה אע"ג דלא הוי כזית. ואמר רב פפא אפי' תימא אבא שאול [אבא שאול] חרתי בעי שיהיה בו כזית ושוה פרוטה. איני דבאבא שאול לא בעי אלא אס יש כזית. והתניא אבא שאול אומר כל שיש בו שוה פרוטה חייב בתשלומין וכל שאין בו שוה פרוטה אינו חייב אמרו לו לא אמרו שוה פרוטה אלא לענין מעילה אבל לענין תרומה עד שיהא בה כזית מכלל דהשתא א] לאבא שאול לא מתיב ואס איתא דבאבא שאול לא הוה מחייב עד דאית ביה כזית כיון שיש בה כזית חייב הוה להו למימר ועתה כתיבתא לרב פפא. ואף רב פפא הדר ביה דתניא נפש כי תמעל מעל חטאה בשגגה מקדש ה' פרט למזיד שאינו מביא קרבן ויהא לן הוא ומה שאר מצות שחייב בהן כרת פטר המזיד מקרבן מעילה שלא חייב בה כרת אינו דין שיפטר בה המזיד לא אם אמרת בשאר מצות שכן לא חייב בהן מיתה כו'. וקשיא לן האי תנא מעיקרא אלימא ליה כרת וליף מעילה שהוה במיתה מחייבי כריתות כקל וחומר. והדר פריך תאמר במעילה שחייב בה מיתה מכלל שהמיתה חמורה מן הכרת.

כל שעה פרק שני פסחים

ומינה מה תרומה בביתו

לג.

היוד. הנהגת קדש ששגתה מעילה: רבי אומר במיתה. כלמפרט
גמר טעם טעם הנחם קדש מאלילת תרומה כתיב הכ"ה ונתחלה
בשגגה וכתיב בתרומה לא יאשו עליו טעם ונתנו צו וגו' (ויקרא כג):
והכ"ה באזהרה. רצון נמי אית להו
מילתא דמעילה כהא גזירה שזה
גמרי בצרק תמישי דמעילה (דף ק"ג):
בצרייתא גבי פגס ונהנה וצדצי
שפגס נהנה ונתלוס מן הקרקע
וצעילת שעשה שלמותו כל הני
מתרומה גמרי כה ואלוהי נמי
מתרומה גמרי מה אכילת תרומה
הוהיר דכתיב (6) לא יאכל קודש אף
הנחת הקדש דמעילה והוהיר ומהוה
מיתה לא גמרינן מינה דמפרשי
רצון טעמייהו צנסהדרין¹ דמעט
רמננה בתרומה ונתנו צו והאי צו
מעטוה צו ולא נמעילה וכן עיקר:
מו"א² בעמא דרבי. גרסינן: ומינה.
היינו נרגא כלומר רצון ומהוה
מנכח על כרחק הכי מילף³
ומינה מה תרומה מיתה הכתובה זה
לאכילה כתובה דהוא כית אף מעילה
אין מיתה עד דאכיל כית וליכא
למינר דנחם הכי תאמר נמעילה
שחייב זה מיתה הפחות מכית:
ומתקף דה. גרסינן: ומתקף דה רב
פפא. להי דשזו ציה נרגא: במואי
דדבי. בתרומה כרצון דפליגי דאכיל
שאלו ספירא ליה דצעו כית בתרומה
דלמא ככאנא שאלו ספירא ליה וספיר
מני למילף מינה מיתה נמעילה
דחא כהוה פרוטה מתרומה אפילו
לפחות מכית: מר בריה דרבנא
אמר. הא מתניתא דלעיל כתיב
איתיבי צבי מדרשא וסכי קאמר סיפא
לא חס אמרת בשאר מנות שכן לא
חייב בהן קרן כשוגג (3) שאין מתכוין
לאותו מלאכה כשוגג שמתכוין לאותה
מלאכה: שאם נתכוין אהתוך את
והתוך את המחובר שפטור דאחמיץ
א"ל אין בגזירת עיריץ פתגמא ובמאמר
כוותי כי אתא⁴ רב הונא בריה דרב יהושע
אמר

בז א מיי פ"א מהל'
מעילה הלכה ג:
בז ב מיי פ"א מהל'
תרומות הלכה ח:

רבינו הנגאל

מקדשי ה' וכתיב
בתרומה ולא תשא עליו
חטא בתרומה ולא
חלבו. ונדהח ולא
אשכחן מאן דאמר היוד
במעיל' במיתה אלא רבי
הנחיר היוד במעילה ר'
אומר במיתה חכמים
אמרם באזהרה. ואמרין
מאי טעמא דרבי גמרי
חטא חטא מתרומה ליה
תרומה במיתה דכתיב
ונתנו בו כי יחללוהו אף
מעילה במיתה ומינה מה
תרומה ככית חייב פחות
מכית שטור אף מעילה
כן. ואסקינא דרבי רב
פפא דאמר אבא שאלו
בעי חתיבי כית ושזה
פרטה הדר ביה. (מ)
בריה דרבנא אמר ליה
הכי תקני לא אם אמרת
בשאר מנות שכן לא
עשה בהן שאין מתכוין
כמתכוין. שאם נתכוין
להתוך את התלוש בשזה
התוך את המחובר
שפטור תאמר במעילה
שאם נתכוין להתחכם
בניו חילין ונתחכם
בניו עולה שמתעל. ורב
נחמן בר יצחק אמר
שאם נתכוין להגביה
את התלוש והתוך המחובר
פטור תאמר במעילה
שאם נתכוין לתרומה יוד
לחיות ליתול חפץ וסך
שכין של תרומה.
בר'א מכלול תרומה
התמצית אבלי הפריש
חפץ תרומה דברי הכל
אינה קדושה. דא"ר
לאורו דנגד תתן לו
רשותו תתן לו תרומה
מה שתר ראוהו לו
לאכילה ולא מה שאין
ראוי לו ואפ"ר שראוי
לאורו דנגד תתן לו
ממש וממתנתו מרתן
בברכות פ"ב אין
תרומן מן הטמא על
הטהור ואם תרום כשוגג
תרומתו תרומה אמאי
יהא אינה ראוהו לה.
ופק"ר שאני הכא
הדתה לה שעת הכושר
קודם שחטמא אבל הא
התניא מפרשי חפץ
מבאה בפסח דברי
הכל אינה קדושה
בגון שהוהו החמים
והתמציתו חפץ מחוברין
קודם שיתן להו היתם
להם שעת הכושר כלל.
ואמרין מכלול דאי היתה
לה שעת הכושר בגון
הדחמיצה אחר תלישה
הכי נמי דקדושה. אמר
ליה רב נחמן בר יצחק
אין הכי נמי בגזירת
עיריץ פתגמא ובמאמר
קדישין שאלתא וכן
מורין בבי מדרשא כראתי.

הנהגות וציונים

[א] מן הטמא ע"כ
הפחות כצ"ל (גליון):
[ב] ובמאמר קדישין
בצ"ל (גליון): [ג] דל"ג
רש"י (צ"ל): וכן ל"ג:
[ד] צ"ל ופאי טעמא
דרבי גרסינן (ברפ"ר רש"י
לפ"ו [ב] ע"כ) בריה

וא"ל עיי"ש. ומק"י שובני"ר. וכ"ה בגמ' כתי"י. וכ"ה בק"ס. ובכמה ת"י הנוסח בגמ'
ואמרין מ"ש דרבי (וכ"ה בפי ר"ח): [א] נדע"ל ובכתיב (בא"ה"מ): [ב] צ"ל הך (חכמת מנחה): [ג] צ"ל
דאמרי (ברכות שמ"ה): [ד] נדע"ל של קודש שפ"ע.

היוד. הנהגת קדש ששגתה מעילה: רבי אומר במיתה. כלמפרט
גמר טעם טעם הנחם קדש מאלילת תרומה כתיב הכ"ה ונתחלה
בשגגה וכתיב בתרומה לא יאשו עליו טעם ונתנו צו וגו' (ויקרא כג):
והכ"ה באזהרה. רצון נמי אית להו
מילתא דמעילה כהא גזירה שזה
גמרי בצרק תמישי דמעילה (דף ק"ג):
בצרייתא גבי פגס ונהנה וצדצי
שפגס נהנה ונתלוס מן הקרקע
וצעילת שעשה שלמותו כל הני
מתרומה גמרי כה ואלוהי נמי
מתרומה גמרי מה אכילת תרומה
הוהיר דכתיב (6) לא יאכל קודש אף
הנחת הקדש דמעילה והוהיר ומהוה
מיתה לא גמרינן מינה דמפרשי
רצון טעמייהו צנסהדרין¹ דמעט
רמננה בתרומה ונתנו צו והאי צו
מעטוה צו ולא נמעילה וכן עיקר:
מו"א² בעמא דרבי. גרסינן: ומינה.
היינו נרגא כלומר רצון ומהוה
מנכח על כרחק הכי מילף³
ומינה מה תרומה מיתה הכתובה זה
לאכילה כתובה דהוא כית אף מעילה
אין מיתה עד דאכיל כית וליכא
למינר דנחם הכי תאמר נמעילה
שחייב זה מיתה הפחות מכית:
ומתקף דה. גרסינן: ומתקף דה רב
פפא. להי דשזו ציה נרגא: במואי
דדבי. בתרומה כרצון דפליגי דאכיל
שאלו ספירא ליה דצעו כית בתרומה
דלמא ככאנא שאלו ספירא ליה וספיר
מני למילף מינה מיתה נמעילה
דחא כהוה פרוטה מתרומה אפילו
לפחות מכית: מר בריה דרבנא
אמר. הא מתניתא דלעיל כתיב
איתיבי צבי מדרשא וסכי קאמר סיפא
לא חס אמרת בשאר מנות שכן לא
חייב בהן קרן כשוגג (3) שאין מתכוין
לאותו מלאכה כשוגג שמתכוין לאותה
מלאכה: שאם נתכוין אהתוך את
והתוך את המחובר שפטור דאחמיץ
א"ל אין בגזירת עיריץ פתגמא ובמאמר
כוותי כי אתא⁴ רב הונא בריה דרב יהושע
אמר

וא"ל עיי"ש. ומק"י שובני"ר. וכ"ה בגמ' כתי"י. וכ"ה בק"ס. ובכמה ת"י הנוסח בגמ'
ואמרין מ"ש דרבי (וכ"ה בפי ר"ח): [א] נדע"ל ובכתיב (בא"ה"מ): [ב] צ"ל הך (חכמת מנחה): [ג] צ"ל
דאמרי (ברכות שמ"ה): [ד] נדע"ל של קודש שפ"ע.

היוד. הנהגת קדש ששגתה מעילה: רבי אומר במיתה. כלמפרט
גמר טעם טעם הנחם קדש מאלילת תרומה כתיב הכ"ה ונתחלה
בשגגה וכתיב בתרומה לא יאשו עליו טעם ונתנו צו וגו' (ויקרא כג):
והכ"ה באזהרה. רצון נמי אית להו
מילתא דמעילה כהא גזירה שזה
גמרי בצרק תמישי דמעילה (דף ק"ג):
בצרייתא גבי פגס ונהנה וצדצי
שפגס נהנה ונתלוס מן הקרקע
וצעילת שעשה שלמותו כל הני
מתרומה גמרי כה ואלוהי נמי
מתרומה גמרי מה אכילת תרומה
הוהיר דכתיב (6) לא יאכל קודש אף
הנחת הקדש דמעילה והוהיר ומהוה
מיתה לא גמרינן מינה דמפרשי
רצון טעמייהו צנסהדרין¹ דמעט
רמננה בתרומה ונתנו צו והאי צו
מעטוה צו ולא נמעילה וכן עיקר:
מו"א² בעמא דרבי. גרסינן: ומינה.
היינו נרגא כלומר רצון ומהוה
מנכח על כרחק הכי מילף³
ומינה מה תרומה מיתה הכתובה זה
לאכילה כתובה דהוא כית אף מעילה
אין מיתה עד דאכיל כית וליכא
למינר דנחם הכי תאמר נמעילה
שחייב זה מיתה הפחות מכית:
ומתקף דה. גרסינן: ומתקף דה רב
פפא. להי דשזו ציה נרגא: במואי
דדבי. בתרומה כרצון דפליגי דאכיל
שאלו ספירא ליה דצעו כית בתרומה
דלמא ככאנא שאלו ספירא ליה וספיר
מני למילף מינה מיתה נמעילה
דחא כהוה פרוטה מתרומה אפילו
לפחות מכית: מר בריה דרבנא
אמר. הא מתניתא דלעיל כתיב
איתיבי צבי מדרשא וסכי קאמר סיפא
לא חס אמרת בשאר מנות שכן לא
חייב בהן קרן כשוגג (3) שאין מתכוין
לאותו מלאכה כשוגג שמתכוין לאותה
מלאכה: שאם נתכוין אהתוך את
והתוך את המחובר שפטור דאחמיץ
א"ל אין בגזירת עיריץ פתגמא ובמאמר
כוותי כי אתא⁴ רב הונא בריה דרב יהושע
אמר

מניין לבעל חוב שקונה משכון, שני' ולך תהיה צדקה. וק' היאך מוכח מהכא דבעל חוב קונה משכון, נהי דעל שלו הוא שוכב, מ"מ יש לו צדקה שמשיבו כן שהרי מפסידו מן עילוי דמיו והוא חייב לו מעותיו מעותיו⁴⁰ עליו⁴¹. והלוי תיר' דאילו לא היה קונה משכון לא היה לו צדקה מזה אלא איסורי הוה ביה משוי רבית דברים⁴².

תרומ' חמץ, פי' תרומה שנתערבה בה חמץ⁴³.

[דף לב, א] אמר רב יוסף ת"ש אבל גרוגרות ושילם כו', וק' אמאי לא מוכח מדלעיל דקאמי האוכל חמץ הקדש במזיד מעל, ויש אומי לא מעל, אלמי דלפי דמים משלם, דאי לאו⁴⁴ מדה אמאי לא מעל⁴⁵.

[דף לב, ב] אבא שאול תרתי בעי, וק' דהא לא דריש לעיל אכל כזית כי אם פרט למזיק⁴⁶. וע"ק היכי בעי שוה פרוט' גבי מעילה, הא לא כתי' ביה ונתן⁴⁷. ע"כ.

ולבסוף אלימי ליה מיתה, וק' מאי סבר' היא זו שיהא מיתה חמורה, וי"ל סברא לומי דמיתה חמורה מכרת היכא דלא כתי' ביה ערירים, דאז יהיה בכרת הוא⁴⁸ זרעו, והוי מיתה חמורה ממנו, שממהר לבא יותר מכרת⁴⁹, אבל כרת דכתי' ביה ערירים אז יהי זרעו נכרת⁵⁰ והוי חמור ממיתה.

[דף לג, א] ומינה מה מצה⁵¹ בכזית כו', וק' אמאי לא נימי דון מינה ואוקי באתרא, וי"ל דלא אמ' הכי אלא בק"ו ובבניין אב⁵².

המלים. (41) כן הקשו תוס' קדושין ה, ב ד"ה "צדקה" וכן בחדושי קובץ זה לגיסין דף לו. (42) וכן תירצו בתוס' קדושין וז"ל: "וי"ל דדייק מדכתיב ושכב בשלמתו ויברכך ואי לא הוי קני ליה אי"כ כשמברכו העני הוי ליה רבית דברים". (43) צע"ג למה לא מפרש שהתרומה בעצמה היתה חמץ, ואדרבה הרי מפורש כך בברייתא לקמן במחלוקתן של ר' עקיבא ור' יוחנן בן נורי "בדיא במפריש תרומה והתמיצה וכו'", ומצוה ליישב. (44) צ"ל: לפי. (45) יש להתפלג על קושיא זו דהרי כל האיבעיא בגמרא אם לפי דמים או לפי מדה משלם היא רק באוכל תרומה בשוגג כמו שפרש"י בד"ה "איבעיא להו" וז"ל: "כיון דגבי תרומה בשוגג קמיד רחמנא אתשלומי פירות ולא מעות כדכתיב וכו'", משאי"כ תשלומי הקדש הוי כמו אוכל תרומה במזיד וכגולן דלפי דמים משלם. (46) גר' לתרץ דבאמת אליבא דרב פפא גם אבא שאול נסיק מהקרא "ואיש כי יאכל קדש בשגגה" דבעינן כזית כתי"ק ורך מצריך שתהי גם שוה פרוטה מכח הררשה של "ונתן" ולא מיותר הקרא ד"כי יאכל" לדרשת "פרט למזיק". (47) ובפסחות גר' דלא קשה מידי דבמעילת הקדש מחייבין מטברא בשוה פרוטה גם ללא שום פסוק, דהרי מעילה היא בכל דבר דהקדש ולא באוכלין לחוד דהיי' שייך לשער בו בכזית, ועוד דרק כאן באכילת תרומה בשוגג מצרכינן הפסוק של "ונתן" לגלות ששיעורו בשוה פרוטה דלולי זאת הייתי מחייב בכזית מכח הפסוק "איש כי יאכל קדש בשגגה", אבל במעילה אין סברא לחייב בכשיעור כזית יותר מכשיעור שוה פרוטה. (48) צ"ל: הוא ולא זרעו. (49) תמוה דהרי בתוס' שבת כה, א ד"ה "כרת" וכן ביבמות ב, א ד"ה "אשת" הוכיחו מהירושלמי בביכורים דמיתת כרת היא קודם למיתה בידי שמים, וצ"ע. (50) והו' כדעת הריב"א, עיי' בתוספות. (51) צ"ל: תרומה. (52) עי' בתוד"ה "ומינה" תירוץ

להעלותו אם הרב רוצה לעלות אי אפשר לו, וצריך להיות עומד במקומו עד שיעלהו אליו, וזהו שאמרו שצריך הרב להסביר לו פנים ענינו שלא ישים פניו לעלות למעלה, ואז לא יקבל תלמידו אלא מאחוריו אלא ישים פניו אליו אעפ"י שהוא מניעתו מלעלות למדרגה:

ובזה יש לפרש מה שאמר ר' יוסי [שבת ק"ח:] מעולם לא אמרתי דבר וחזרתי לאחורי, ר"ל כשרציתי ללמוד עם תלמידים הסברתי להם פנים בפנים, אעפ"י שהוא מניעה מלעלות למעלה, וזהו שאמרו אם דומה למלאך שנקרא עומד יבקשו מפיהו שבעת שילמד עמו והוא עומד במקומו ולא יכווין לעלות למעלה, אבל משה שנתנבא בזה הדבר היה בו ב' בחינות בחינת מלאך שנקרא עומד כמו שפירש"י בפר' חוקת [כ, טז] כפ' וישלח מלאך ויוציאנו ממצרים פירש"י מלאך זה משה, ונקרא ג"כ איש כדכתיב [כמדבר יא, ג] והאיש משה עניו מאוד שאפילו בשעה שהיה במדרגת איש היה ג"כ במדרגת מלאך ללמד עם ישראל, וזהו שאמר לו הקב"ה כי לא יראני האדם וחי שהיה בבחינת אדם ובבחינת חי שהוא מלאך:

ויש לפרש ע"ד הרמז כי מעלת משה היה כתחילה בבחינת בן כמו שאחז"ל [קידושין לו.] כשעושין רצונו של מקום נקראים בנים, רמז לדבר רצון הוא כמספר משה והוא שם הוי' במילוי ההי"ן ואח"כ עלה במדרגה מ"ה שנאמר [חולין פט.] גדול מה שנאמר במשה דכתיב ואנחנו מ"ה והוא מספר שם הוי' במילוי אלפין ונאמר [קהלת ז, כח] אדם אחד מאלף מצאתי שאדם הוא מספר מ"ה, והוא מאלף שהשם הוא במילוי אלפין, ואח"כ עלה במדרגה עליונה שנמסרה לו מ"ט שערי בינה, כמש"ה [תהילים ת, ו] ותחסרהו מעט מאלהים, כמבואר

אעפ"י שעלו במדרגה גדולה בשעת מ"ת לא נתקיימו במעלה זו, ויאמרו למשה קרב אתה ושמע אבל משה נשאר במעלתו לעולם, וזהו מי יקום במקום קדשו שנשאר במקומו הראשון, וזש"ה לעיל ודיבר ה' אל משה פנים אל פנים ושב אל המחנה, שאפילו כששב למחנה היה במדרגה הראשונה כשדבר ה' עמו. והנה אחז"ל [ספרי מטות ל, ב] שמעלת משה יותר מן הנביאים שכל הנביאים נתנבאו בכה מוסיף עליהן משה שנתנבא בזה הדבר, כבר כתבנו בהקדמת פתחא זעירא שזה שאמר הקב"ה למשה גם את הדבר הזה שדברת אעשה, מפני שכשחטאו ישראל נפל גם משה ממדריגתו ולא נתנבא אלא בלשון כה, כדכתיב כה אמר ה' וגו' עברו משער לשער, ואח"כ כשנתרצה לו כשהתפלל ונפלינו אני ועמך שזה היה מעלה גדולה לישראל כששמעו מפי משה כאלו היו מדברים עם השכינה שהשכינה היתה מדברת מתוך גרונו, ואמר לו גם את הדבר הזה כלומר אשר דברת בלשון זה הדבר, וזהו מי יקום במקום קדשו כשהיה מדבר עם ישראל היה עומד במקום קדשו:

ויש להבין יותר ע"פ מ"ש לעיל בריש פר' וירא לפרש מה שאחז"ל [תגיגה טו:] מאי דכתיב [מלאכי ב, ז] כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' וגו' אם דומה הרב למלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפיהו ואם לאו אל יבקשו מפיהו, ענינו שאדם שהוא צדיק נקרא מהלך ומלאך נקרא עומד כדכתיב [זכריה ג, ז] ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה, והטעם כי האדם הולך ממדריגה למדריגה כמשאחז"ל [קנינים פ"ג מ"ז] ת"ח כל זמן שמזקינין דעתן מיושבת עליהם, אבל מלאכים עומדים במדריגה אחת לעולם, אמנם כשהרב שונה לתלמידו ורוצה

ה א ב מ"י פ"ט מהל' מדרש הל"ט ע"ש
י"ד פ"י ר"ז ע"ג י"ז

תורה אור השלם
א) וּבְפָרֵץ הַדֶּבֶר הֲרִבּוּ
בְּבֵי יִשְׂרָאֵל רֵאשִׁית דָּגָן
תִּירוֹשׁ וְיִצְהָר וְדִבְשָׁה
וְכָל תְּבוּאֹת שְׂדֵה
וּמְעֻשֵׂר הַכֹּל לָרֶב
הַבְּיָאוֹי (דברי הימים ב, א, ה)
ב) בְּאֵר הַפְּרִיָה שְׂרִים
פְּרִיָה דְרִבֵּי הָעָם
בְּמִשְׁעָתָם
וּמִפְּדֵר מִתְּנָהּ וּמִפְּתָנָהּ
וּמִנְחָלִיאל
ג) וּמִבְּמֹת הַגֵּיא אֲשֶׁר
בְּשָׂדֵה מִזֶּבֶע רֵאשִׁית
הַפְּסָגָה וְנִשְׁקָפָה עַל
פְּנֵי הַיַּמִּין:
ד) וּמִבְּמֹת כֹּא, י"ז

ליקוטי רש"י

ובפרוץ הדבר. מפי
המלך לתת מנה לכהנים
והלוים. וכל אלו לא
שדה. וכל אלו לא
מחנותה השדה הם אלא
קר מפורש במסכת נדרים
בפרק הנודר מן הירק
הנודר מן הירק מותר
במלואים ממי רב יוסף
והפרוץ הדבר הרצו בני
ישראל וגו' ולי אמרת דגן
על אמר רבא תפוח לומר
ותפוח שדה לומר ודחיב
לא. כי קא שתי
אמר רבא. רב יוסף קמי
נכור הוא ולא היה רוחבו
והכירו שטעם הין שהיה
מונו לפי שהיה מליך רב
יוסף ממונו של רבא
ממחילה שהיה נקי לימן
מיס גמלה וצירובין דו.

תוספות

מתניתין אסור בפוץ
המצרי. לכל מיני
לדגן שממין אותו
כגון תבואה ודגן וכו'.
הדבר. סוקו הוא דגברי
הימים שמיין חוקיה
שיצאו המעשרות לאלתר
למי המקדש ויכפרון
מעשר דגן מירוש ויהיה
וכל תפוח שדה לרוב
והשטח ס"ד לכל תפוח
שדה (כלומר) [בג לומר]
נגון פול המלרי [ו]אסופה
דקרא סמין דכתיב כל
תפוח שדה לרוב, ולי
דגן [ל] כל מיני דלדגן
שמע ל"ל למיכח כל
תפוח שדה, ויהי [ל] דגן
דכתיב סארייתא מעשר
דגן לא משמע אלא ה'
מיין מיהו יהוה דלדברי
הימים משמע כל מיני [ל] כפי מודים. אפילו
רצן שאין אסור אלא מה' מיין: מתיב רב יוסף. ויהי לרבי מאיר דמתני' מתיב ואמר אבי [ל] לאחיי פירות האילן
וירק: תבואת שדה אחר. דודאי משמע כל מיני: עלתא. כל מיין דמדינת משמע: הא לא מביעיא (יורה). לכל
פירות אקרי עלתא, כל דבר אולתין מקרי עלתא, וכן שאר נכסים, דעלתא מידי דהוה ענין משמע: כי קמביעיא (יורה)
שכר בתים שכר ספינות. מי אמרין כיון דכתיב וספינות פוחתים בכל יום ומשפטים לאו בכלל עלתא, דעלתא משמע
מידי דמשנה ולא מידי דפוסח: או דלמא כיון דלא ידעי פחתיהו. פי שפוחתין [ל] מעט מעט ולומן מרובה ה"ל
[מיד] דמשנה ואיקרי ספיני עלתא: שיהא מופקר כ"ל. שיהיה מלמד מורה לכל: ששוקפין. לשון אישוקפה הנדרת:

מתני' הנודר מן הדגן אסור בפוץ המצרי יבש. לכיון דלמדינת
שעושן ממנו דגן^א ספירה ליה לרי מאיר לדגן מיקרי:
גמ' וכפרון הדבר. מקרא הוא ד"ה דבימי חוקיה לא היו
ורצין להפריש תרומות ומעשרות עמד חוקיה ומקן שיצאו אותם צית
ה'. וכתיב וכפרון הדבר שנתחוקקה

וגזרה תקנתו של חוקיה: הרבוי בני
ישראל וגו' ואי אמרת דגן כ"ל דבידגן
משמע מאי וכ"ל תבואת השדה.
דהא כל למדינת הוה בכלל דגן ולא
קן כל תפוחה השדה בכלל: לאיתויי
פירות האילן וירק. שאין עושין דגן
מאן: הכ"ל מודים בנודר מן התבואה
וכו'. דלע"ג דתני לה צמתמין
צלטון יחד דברי הכל היל: מהו
דתימא תבואה כ"ל מירי משמע.
דממתרגמינן^ב עללתא ועללתא משמע
כל מיני כדלמרינן לקמן: בר מר
שמואל פקיד וכו' עלתא היכי
מיקריא. שלא היה לו לרצא לטול אלא
מעלתא שייח לו [צנ] מר שמואל:
אינו אסור אלא בחמשת המינין.
והיה ספירה ליה לרצ יוסף לכיון
דעללתא תרגום תפוחה הוא משמע
המיין צלמוד משמע: עללתא כ"ל
מירי משמע. דעללתא לשון ציאה
והכנסה ושצח: הדין מוגא דמי
למוגא דבריה דרב יוסף בר חמא.
דמויג על חד תלתא מיל דרצא הוא
דלמ"ר כל חמרא ללא דרי על חד
תלתא מיל לאו חמרא הוא: מאי
דכתיב וממדבר מתנה. נמכוון רצ יוסף
להסיר רצא שיהא שפל רוח ציומר:
כל

מי דמי תבואה לא משמע אלא מחמשת המינין עללתא כל מיילי משמע
אהדרוהו לקמיה דרבא אמר הא לא קא מביעיא לי דעללתא כל מירי
משמע הדא הוא דאיבעיא לי שכר בתים ושכר ספינות מאי מי אמרינן
כיון דפחתן לאו עללתא היא או דילמא כיון דלא ידיע פחתיהו עללתא
היא אמרוהו רבנן קמיה דרב יוסף אמר וכי מאחר דלא צריך לן אמאי שלח
לן איקפד רב יוסף שמע רבא^א ואתא לקמיה במעלי יומא דכפורי אישכחיה
לשמעיה דהוה קא מוויג קמיה כסא דחמרא אמר ליה הב לי דאמויג ליה
אנא יתב ליה וקא מוויג איהו כסא דחמרא כי קא שתי אמר הדין מוגא
דמי למויגא דרבא בריה דרב יוסף בר חמא אמר ליה הוא ניהו אמר ליה
לא תיתיב אכרעך עד דאמרת לי פירושא דהדין מילתא מאי דכתיב
וממדבר מתנה וממתנה נחליאל ומנחליאל במות א"ל כיון שעושה
אדם את עצמו כמדבר שהוא מופקר לכל תורה ניתנה לו במתנה שנאמר
וממדבר מתנה וכיון שניתנה לו במתנה נחלו אל שנאמר וממתנה נחליאל
וכיון שנחלו אל עולה לגדולה שנאמר ומנחליאל במות ואם הגביה עצמו
הקב"ה משפילו שנאמר ומבמות הגיא ולא עוד אלא ששוקעין אותו
בקרקע שנאמר ונשקפה על פני הישימון ואם חוזר בו הקב"ה מגביהו
שנאמר

למוד לפניו היה מוגו לו צענין זה:
לא תיתיב אכרעך כו'. לפי שהגיס לצו שאל לו מקרא זה כדי להשפיל דעמו:
מלמד מורה כנסם לכל: נחליאל. (ה) נעשית לו המורה כמו נחלה: ששוקעין^א אותו בארץ. כמו (ו) המשקוף:
מילקא

מתני' אלא מחמשת מינין. טהור ושעורה וכוסמין ושיפון ושזולה
שועל: רבי מאיר אומר כו'. צהא ודלא מודיע לך
שהנודר מן התפוחה אינו אסור אלא מחמשת מינין אצל הנודר מן
הדגן אסור בכל מיין דלמדינת (ב) משמע דבר שעושין ממנו כרי
ופול המצרי יבש עושין ממנו כרי
ולכתי אסור: גמ' למימרא דדגן.
דכתיב צקרא כל מיין דלמדינת משמע
וחייב צמעט מן המורה ואפי' משאר
מינין מדקמתי הנודר מן הדגן אסור
בכל: וכפרון הדבר. כלומר קיצלו
עליהם תקנתא של חוקיה לעשר הכל
דכתיב הרצו בני ישראל וגו'. אי
אמרת צלמלא דדגן לא משמע אלא
למימר הרצו בני ישראל דלפי דבר
שלא נחתיב צמעט מן המורה כגון
שאר מיני דלמדינת היו מעשרים כדי
להחזיק בתקנה אלא אי אמרת דגן
כל מיני דלמדינת משמע מאי וכפרון
הדבר הרצו כלומר מה הוסיפו על
מה שכתוב צמור: אמר אביי. (א)
כל דלמדינת משמע ומאי וכפרון הדבר
הרצו לאחיי פירות האילן וירק
דהרצו צו בני ישראל לימן מהן
מעשר דמדלוריימא לא מתייב צמעט
אלא מידי דלמדינת^א דלא משמע אלא

מחמשת מינין: ותבואת השדה לרוב.
אלמלא דתפוחה משמע כל מיילי דהא
דכתיב ותפוחה השדה לאו מחמשת
מינין (ד) דליקרו תפוחה: תפוחה
קתם לא משמע אלא מחמשת מינין
תפוחה השדה משמע כל מידי הגדל
מן השדה: פקיד. לזה צלולתמו:
היכי מיקריא. כלומר ממה אגבה
אותו ממון: אלא מחמשת מינין.
ואינו גובה אלא מחמשת מינין:
עללתא. משמע כל מיילי שעולה
ומשנה ואפי' משאר פירות שמצמיין
לזה לגבות מהן: אהדרוהו לקמיה
דרבא. לאותה משנה: שכר בתים
ושכר ספינות. גובה מהן או לא: מי
אמרינן כיון דפחתן. שמתחסקין כל
זמן שמתשיינין: לאו עללתא. מיקרו
שאין עולה ומשצח ולא גבי מינייהו:
או דילמא כיון דלא ידיע פחתיהו.
שעל יד על יד מתחסק ואינו ניכר
פחיתותו להדיא והואיל ונטול הימנו
שכר עולה ומשצח הו ויהצו ליה
מההוא אגרא: אמרוהו קמיה דרב
יוסף. הא דלמ"ר רצא דהא לא
מיציעיא ליה דעללתא כל מידי משמע:
דמי למויגא דרבא. שכשהיה רצא
למוד לפניו היה מוגו לו צענין זה:

מחמשת מינין: ותבואת השדה לרוב.
אלמלא דתפוחה משמע כל מיילי דהא
דכתיב ותפוחה השדה לאו מחמשת
מינין (ד) דליקרו תפוחה: תפוחה
קתם לא משמע אלא מחמשת מינין
תפוחה השדה משמע כל מידי הגדל
מן השדה: פקיד. לזה צלולתמו:
היכי מיקריא. כלומר ממה אגבה
אותו ממון: אלא מחמשת מינין.
ואינו גובה אלא מחמשת מינין:
עללתא. משמע כל מיילי שעולה
ומשנה ואפי' משאר פירות שמצמיין
לזה לגבות מהן: אהדרוהו לקמיה
דרבא. לאותה משנה: שכר בתים
ושכר ספינות. גובה מהן או לא: מי
אמרינן כיון דפחתן. שמתחסקין כל
זמן שמתשיינין: לאו עללתא. מיקרו
שאין עולה ומשצח ולא גבי מינייהו:
או דילמא כיון דלא ידיע פחתיהו.
שעל יד על יד מתחסק ואינו ניכר
פחיתותו להדיא והואיל ונטול הימנו
שכר עולה ומשצח הו ויהצו ליה
מההוא אגרא: אמרוהו קמיה דרב
יוסף. הא דלמ"ר רצא דהא לא
מיציעיא ליה דעללתא כל מידי משמע:
דמי למויגא דרבא. שכשהיה רצא
למוד לפניו היה מוגו לו צענין זה:

למוד לפניו היה מוגו לו צענין זה:
לא תיתיב אכרעך כו'. לפי שהגיס לצו שאל לו מקרא זה כדי להשפיל דעמו:
מלמד מורה כנסם לכל: נחליאל. (ה) נעשית לו המורה כמו נחלה: ששוקעין^א אותו בארץ. כמו (ו) המשקוף:
מילקא

הגהות הב"ח

(ב) גמ' תפוח נמי הכי
דשויין: (ב) רש"י ד"ה
ר' מאיר וכו' צלל מיין
למדינת דגן משמע:
(ג) ד"ה אמר אבי
לעולם דגן כל למדינת
משמע ס"ד ואח"כ מ"ה
מאי וכפרון וכו' מידי
למדינת ספ"ד ואח"כ
מ"ה דלא משמע כל
מילי אלא: (ד) ד"ה
ותפוחה וכו' מחמשת
מינין קאמר ואיקרו
תפוחה ספ"ד: (ה) ד"ה
מחליא שבעשה לו:
(ו) ד"ה ששוקעין וכו'
כמו השקוף. י"ב ע"ל
צפירוש סוף דף טו:

הגהות וצינונים

[ל] צ"ל ומעשר הכל
לרוב וגו' (גליון):
[ב] צ"ל ואלמלא פ' ובא
סי קבא איתא מאי ובא
תבואת שדה אמר
אבי וכו'. ובהוב חבין פ'
הר"ן ד"ה הובין (גליון):
[ג] ג"א נוסף המשך
הפסוק עד וכל תבואת
שדה וקאמר רבא
לרוב. וכיני גיטת רש"י:
[ד] צ"ל מתניתין
(גליון): [ה] גירסת
הערון בערך שקף
כ' ששוקפין. וכ"א
בשאלות פרשת נשא
סימן קכ"א (גליון).
וכ"ה בכ"מ ור' וכו'
הוסי': [ו] נוסף מן
התבואה (מ"א): [ז] צ"ל
ששוקפין (הג"ש). וראה
אותו: [ח] ככתי גורן.
[ו] וראה דף נד ע"א אות
ב: [ט] כהג"ש נוסף
ב"שון בני אדם:
[י] נדביל דנתיב: כ' ית
להוסף דלמדינת
(כאה"מ): [יא] כגון נוסף
דיבור לאחיי פירות
האי"ן וירק. דלא
מדגני ואינם בכלל
ירק (הג"ש): [יב] מוחיב
לפי שינויא דרבי
דאמר רש"י אליבא
דר"מ לאחיי כצ"ל
(הג"ש): [יג] צ"ל פי'
שאין ניכר פחת
הפסד לפי שהן
פוחתין והולכין מעט
(הג"ש):

פירושי הרא"ש

מתני' אסור בפוץ
המצרי יבש. דגן כל
מיני דלמדינת משמע.
שעושין ממנו כרי והנודר מן הדגן אסור בפוץ המצרי יבש. לכיון דלמדינת
הימים על חוקיה שחקן לעשר מפירות ירק ופלוש מחוקקה הקנה הרצו בני ישראל דלמדינת משמע מכל: אי אמרת דגן
כ"ל דלמדינת משמע. גליון על ד"ה: מאי וכפרון הדבר. רש"י דקרא נקט ומספיק קא פרין והוא ראשית דגן
דכתיב צקרא מה שנקרא דגן גליון על ד"ה: ולי כל למדינת משמע מאי היל כל תפוחה השדה דכתיב צקרא ומה
נח להוסף: לאיתויי פירות האילן וירק. דליתנהו בכלל דגן ומיקרו תפוחה השדה: (פוסקא) הכ"ל מודים בנודר מן
התבואה שאינו אסור אלא בחמשת המינין. דלא תימא לרצן אע"ג דדגן לא משמע לכו אלא מחמשת המינין. תפוחה
כל מיני משמע. כדקאמר מר הכי, ותהיה סגרת רצן וכו' מאיר הפוסק תפוחה ודגן: דעללתא כ"ל מירי משמע. סס
דעלתא משמע כל דבר מעולה ומשונח: שכר בתים ושכר ספינות. כיון דפחתי שפוחתים נכרים צול: כיון דלא ידעי
פחתיהו. אין ניכר בהם פחיתות השכר: דמי האי מוויגא כו'. שיהיה רגיל לימן הרצו מיס צלולתא בתפוחה פרק המנואל יין (שנת דף ע"ו). אמר רבא כל חמרא ללא דרי על חד תלתא מיל לאו חמרא הוא: שהוא מופקר כ"ל. ללמוד מורמו לכל:

(א) וְעַיִן מְנַלֵּה יַעֲקֹב... (ב) וְגִטְעִין כְּטֵן מוֹלֵיץ... (ג) לִקְרֹן מִתּוֹ: ע"ז... (ד) מִמְלַחֵם סִי' פִּי'... (ה) וּפְסָרֵי פִי וְחֻמְסָן ע"ש.

הנהגות הב"ה

(א) גמ' אס קבלט עליו מאהבה מה שערב: (ב) רש"י ד"ה מאי משמע: (ג) דקריאת שמי: (ד) ד"ה התעף ענין צמורה (ה) הלא משהכח ממך: (ו) ובני רשף יגביהו עוף: (ז) קטב מרירי: (ח) זה סס עד הלהרים צמכת פסמים (דף ק"א): (ט) ולחזו רשף: (י) כתיב צן רעצ למזיקין: (יא) לפני ולאחריו יסורין ומזיקין: (יב) אפילו תינוקות של בית רבן יודעים: (יג) שהמורה מגינה על כלל הממלה אשר אס שמוע תשמע על הממלה אשר שמי וכו'. ואפילו הקטנים שלא הגיעו לספר חינוך כבר למדו:

הנהגות וצינונים

(א) בכתי' הגירסא א"ר אלעזר ובסמך גרסין אמר רבי יצחק כל הקורא וכו"ה בראשונים וכו"ה בבית נתן עיי"ש שלפי הגירסא שלפנינו תרתי יא"ר יצחקי למה לי לפי פי רש"י ד"ה כאלו, קרא ג"כ על המזיקין: (ב) בכתי' אלא אימא הכי כל מי שאפשר לו: (ג) ס"א שפפש ומצא יעשה תשובה שנאמר ונשובה (גליון) גירסא זו מובאת בע"ז: (ד) ויחזן להיות הכי אמר אבא א"ר יוחנן אלו וכו' ועיין מ"ק דף כב ע"א (גליון) ובכתי' יוחנן: (ה) ר"ל הדלילות בסגול אלא בצירי (ח"מ) (גליון) ועיין מהרש"ל שגורס אלא ל'מדתו: (ו) יש להוסיף ע"י תוכחות (מראה אש, אסיפת זקנים על ברכות):

ליקוטי רש"י

בירך אפקיד רוחי קומי' לדידי' נלע"ז אפקיד רוחי תמיד לפי שאלה פדיתא אומי מלה (ההלים לא, ו). ירגיז אדם יצר הרע השובע על יצר הרע. אם הלא"ר אמר לו עשה עברה לו לא לוי שנמנע מן העברה אלא הו"ק ועשה מלה ומתגבר (סנהדרין ק"א: עיי"ש). ואנחה דף את ל'ווחות האבן וגו'. כל שם מלות ושלש עשרה מלות ככלל עשרת הדברות הן. ויעניו עשרה פירש ב'ווחות שיש לו לכל דבר ודבר מלות המלויות ו (שמות כד, יב). רוממות אל בגרונם. וסס למרע פיפיות בלס (ההלים קטב). (א) התעף ענין בו. כרע שמכפול ענין למעט ולן אותה נירמא מלוה ק"ן. התעף. כמו וכפלת ותעף (משלי כב, ח). התעף ענין בו וחינו. אס מכפול ענין

מאימתי פרק ראשון ברכות

ואם תלמיד חכם הוא. שרגיל צמחמו לחזור על גרסמו תמיד לוי צנך: ירגיז יצר רע. שיעשה מלחמה עם יצר הרע: ודומו סלה. יום הדומיה הוא יום המות שהוא דומיה עולמית: זה מקרא. חומט שמונה לקרות צמורה: זו משנה. שיעסקו צמשה: זה גמרא.

אם תלמיד חכם הוא אין צריך אמר אביי אף תלמיד חכם מיבעי ליה למימר חד פסוקא דרחמי כגון (א) בידך אפקיד רוחי פדיתה אותי ה' אל אמת: א"ר לוי בר חמא אמר ר"ש בן לקיש לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע שנא' (ב) רגזו ואל תחמאו אם נצחו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה שנאמר אמרו בלבבכם אם נצחו מוטב ואם לאו יקרא קריאת שמע שנאמר על משכבכם אם נצחו מוטב ואם לאו יזכור ל' יום המיתה שנאמר ודומו סלה. וא"ר לוי בר חמא אמר ר' שמעון בן לקיש מאי דכתיב (ג) ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורותם לוחות אלו עשרת הדברות תורה זה מקרא והמצוה זו משנה אשר כתבתי אלו נביאים וכתובים להורותם זה גמרא (ד) מלמד שכולם נתנו למושה (ה) רוממות אל בגרונם (ו) ועלו חסידים בכבוד ירגנו על משכבותם וכתוב בתורה רוממות אל בגרונם (ז) ושמעו על משכבותם שנאמר (ח) ובני רשף יגביהו עוף ואין עוף אלא תורה שנאמר (ט) התעף ענין בו ואינו ואין רשף אלא מזיקין שנאמר (י) ובני רשף יגביהו עוף ואין עוף אלא תורה שנאמר התעף ענין בו ואינו ואין רשף אלא יסורין שנאמר (יא) ובני רשף יגביהו עוף ואין עוף אלא תורה שנאמר התעף ענין בו ויאמר אס שמוע תשמע לקול ה' אלהיך והישר בעיניו תעשה והאזנת למצותיו ושמרת כל חקיו כל המחלה אשר שמי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך אלא (יב) כל שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק הקב"ה מביא עליו יסורין מכווערין ועוכרין אותו שנא' (יג) נאלמתי דומיה החשיתי מטוב וכאבי נעכר (יד) ואין טוב אלא תורה שנאמר (טו) כי לקח טוב נתתי לכם תורתיו אל תעזבו. אמר רבי זירא ואיתימא רבי חנינא בר פפא בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם אדם מוכר חפץ לחבירו מוכר עצב ולוקח שמח אבל הקב"ה אינו כן נתן להם תורה לישראל ושמח שנא' כי לקח טוב נתתי לכם תורתיו אל תעזבו. אמר רבא ואיתימא רב חסדא אם רואה אדם שיסורין באין עליו יפשפש במעשיו שנא' (טז) נחפשה דרכינו ונחקורה (יז) ונשובה עד ה' פשפש ולא מצא יתלה בבטול תורה שנאמר (יח) אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו ואם תלה ולא מצא בידוע שיסורין של אהבה הם שנאמר (יט) כי את אשר יאהב ה' יוכיח. אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא כל שהקב"ה חפץ בו מדכאו ביסורין שנאמר (כ) וה' חפץ דכאו החלי יכול אפילו לא קבלם מאהבה תלמוד לומר (כא) אם תשים אשם נפשו מה אשם לדעת אף יסורין לדעת ואם קבלם (כב) מה שכרו (כג) יראה זרע יאריך ימים ולא עוד אלא שתלמודו מתקיים בידו שנא' (כד) וחפץ ה' בידו יצלה פליגי בה רבי יעקב בר אידי ורבי אחא בר חנינא חד אמר אלו הם יסורין של אהבה כל שאין בהן בטול תורה שנאמר (כה) אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו וחד אמר אלו הם יסורין של אהבה כל שאין בהן בטול תפלה שנאמר (כו) ברוך אלהים אשר לא הסיר תפלתו וחסרו מאתי אמר להו רבי אבא בר ר' חייא בר אבא (כז) א"ר יוחנן אלו ואלו יסורין של אהבה הן שנאמר כי את אשר יאהב ה' יוכיח אלא מה ת"ל ומתורתך תלמדנו אל תקרי תלמדנו (כח) אלא תלמדנו דבר זה מתורתך תלמדנו ק"ו משן ועין מה שן ועין שהן אחד מאבריו של אדם עבד יוצא בהן לחרות יסורין שממרקין כל גופו של אדם על אחת כמה וכמה והיינו דרבי שמעון בן לקיש דאמר רשב"ל נאמר ברית במלח ונאמר ברית ביסורין נאמר ברית במלח דכתיב (כט) ולא תשבית מלח ברית ונאמר ברית ביסורין דכתיב (ל) אלה דברי הברית מה ברית האמור במלח ממתקת את הבשר אף ברית האמור ביסורין יסורין ממרקין כל עונותיו של אדם: (לא) תניא רבי שמעון בן יוחאי אומר שלש מתנות טובות נתן הקדוש ברוך הוא לישראל וכולן לא נתנן אלא ע"י יסורין אלו הן תורה וארץ ישראל והעולם הבא תורה מנין שנאמר (לב) אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו ארץ ישראל דכתיב (לג) כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלהיך מוסר וכתוב בתורה (לד) כי ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה העולם הבא דכתיב (לה) כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר. תני תנא קמיה דר' יוחנן כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים (לו) וקובר

מסיני: א"ר יצחק (לז) כל הקורא ק"ש על מצתו כאלו אוהו חרב של שתי פיות בידו שנאמר (לח) רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם מאי משמע אמר מר זוטרא ואיתימא רב אשי מרישא דענינא דכתיב (לט) ועלו חסידים בכבוד ירגנו על משכבותם וכתוב בתורה רוממות אל בגרונם (מ) ושמעו על משכבותם שנאמר (מא) ובני רשף יגביהו עוף ואין עוף אלא תורה שנאמר (מב) התעף ענין בו ואינו ואין רשף אלא מזיקין שנאמר (מג) ובני רשף יגביהו עוף ואין עוף אלא תורה שנאמר התעף ענין בו ואינו ואין רשף אלא יסורין שנאמר (מד) ובני רשף יגביהו עוף ואין עוף אלא תורה שנאמר התעף ענין בו ויאמר אס שמוע תשמע לקול ה' אלהיך והישר בעיניו תעשה והאזנת למצותיו ושמרת כל חקיו כל המחלה אשר שמי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך אלא (מז) כל שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק הקב"ה מביא עליו יסורין מכווערין ועוכרין אותו שנא' (מח) נאלמתי דומיה החשיתי מטוב וכאבי נעכר (מט) ואין טוב אלא תורה שנאמר (מט) כי לקח טוב נתתי לכם תורתיו אל תעזבו. אמר רבי זירא ואיתימא רבי חנינא בר פפא בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם אדם מוכר חפץ לחבירו מוכר עצב ולוקח שמח אבל הקב"ה אינו כן נתן להם תורה לישראל ושמח שנא' כי לקח טוב נתתי לכם תורתיו אל תעזבו. אמר רבא ואיתימא רב חסדא אם רואה אדם שיסורין באין עליו יפשפש במעשיו שנא' (נ) נחפשה דרכינו ונחקורה (נא) ונשובה עד ה' פשפש ולא מצא יתלה בבטול תורה שנאמר (נב) אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו ואם תלה ולא מצא בידוע שיסורין של אהבה הם שנאמר (נג) כי את אשר יאהב ה' יוכיח. אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא כל שהקב"ה חפץ בו מדכאו ביסורין שנאמר (נד) וה' חפץ דכאו החלי יכול אפילו לא קבלם מאהבה תלמוד לומר (נא) אם תשים אשם נפשו מה אשם לדעת אף יסורין לדעת ואם קבלם (נז) מה שכרו (נח) יראה זרע יאריך ימים ולא עוד אלא שתלמודו מתקיים בידו שנא' (נז) וחפץ ה' בידו יצלה פליגי בה רבי יעקב בר אידי ורבי אחא בר חנינא חד אמר אלו הם יסורין של אהבה כל שאין בהן בטול תורה שנאמר (נח) אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו וחד אמר אלו הם יסורין של אהבה כל שאין בהן בטול תפלה שנאמר (נח) ברוך אלהים אשר לא הסיר תפלתו וחסרו מאתי אמר להו רבי אבא בר ר' חייא בר אבא (נח) א"ר יוחנן אלו ואלו יסורין של אהבה הן שנאמר כי את אשר יאהב ה' יוכיח אלא מה ת"ל ומתורתך תלמדנו אל תקרי תלמדנו (נט) אלא תלמדנו דבר זה מתורתך תלמדנו ק"ו משן ועין מה שן ועין שהן אחד מאבריו של אדם עבד יוצא בהן לחרות יסורין שממרקין כל גופו של אדם על אחת כמה וכמה והיינו דרבי שמעון בן לקיש דאמר רשב"ל נאמר ברית במלח ונאמר ברית ביסורין נאמר ברית במלח דכתיב (ס) ולא תשבית מלח ברית ונאמר ברית ביסורין דכתיב (סא) אלה דברי הברית מה ברית האמור במלח ממתקת את הבשר אף ברית האמור ביסורין יסורין ממרקין כל עונותיו של אדם: (סב) תניא רבי שמעון בן יוחאי אומר שלש מתנות טובות נתן הקדוש ברוך הוא לישראל וכולן לא נתנן אלא ע"י יסורין אלו הן תורה וארץ ישראל והעולם הבא תורה מנין שנאמר (סג) אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו ארץ ישראל דכתיב (סד) כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלהיך מוסר וכתוב בתורה (סד) כי ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה העולם הבא דכתיב (סה) כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר. תני תנא קמיה דר' יוחנן כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים (סו) וקובר

ה. רב נסים גאון

החשיתי מטוב. מן המורה: וכאבי נעכר. מכה עכורה: המוכר עצב. שפירט היינו דבר חשוב כזה ומתוך דחקו מכרו: ושמה. סהי הקב"ה מזכירם מלעוז אותה ומשענה לפניהם צלקת עוז לחר שמתנה להם: פשפש ולא מצא. לא מלא עברה צדו שנצילה רחוק יסורין הללו לנא: אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו. שנציל יסורין לריך אלס לנא לדי חלמוד מורה: יסורין של אהבה. הקב"ה מייסרו צעוה"ז צלא שוס עון כדי להרעם שכו צעולס הצא יומר מכדי זכומיו: ודי חפץ דכאו החל"י. מי שהקב"ה חפץ צו ממלכו יסורין: אשם. קלפן: נפשו. מדעמו: דבר זה. שאשרי אלס אשר תיסרנו יה: מתורתך תלמדנו. כלומר ממורתך לנו למדין ארמו: נאמר ברית ביסורין דכתיב אלה דברי הברית. אמר הקללת נלמר צמשה מורה: אף יסורין ממתקת כל עונותיו של אדם גרסי: ודרך חיים. מי העוה"צ הוין לו (א) מוכחות מוסר ללס:

מסורת הש"ס עם הוספות

מסורת הש"ס עם הוספות

מסורת הש"ס עם הוספות

מסורת הש"ס עם הוספות

הקדמה

ברוך המקום ברוך הוא, ברוך שנתן תורה לעם ישראל, ומסדרי מתנה ומסתנה נהליאל, כיון שעושה אדם עצמו כמדבר שהוא מופקד לכל תורה ניתנה לו במתנה שנאמר ומסדרי מתנה וכיון שניתנה לו במתנה נהליאל אל שנאמר ומסתנה נהליאל (כדריס דף ל"ט ע"ט) והנה בענין התורה אל האדם מצייני שני בחינות או בחינת סבר כדכתיב כי לקח טוב נתתי לכם כי האמרו חז"ל שלא כמדת הקב"ה מדת בר"ד אדם מוכר העץ כי (נלקוח דף ט') ועוד יש בחינת מתנה כג"ל ויתבאר כ"ל לענ"ד כי הנה גם בהשגת התורה יש שני בחינות ואחד הוא מה שיישג האדם בכח שכלו ותבונתו וזה תלוי לפי גדולת האדם ולפי רוב עמלו כי יותר שיהיה חכם ויוסיף להיות עמל ככה ימצא דעת ומספיקו מסתרים, אולם עוד בפלים לתושיה, כי לפעמים יוכל האדם לחשיני למעלה יותר מכפי ערך שכלו ותבונתו בכח השמעת רוח מסרום וכמו שאמרו חז"ל חכם עדיף מנביא תרע דאמר גברא רבה מילתא ומתאסרה הלכה למשה כותיה וערשיי מברת הלב הבאה לו בנבואה וכה להסכים הל"מ"ם (כ"ג דף י"ב ע"ט) והנה ער"ו יש לומר כי הנה מה שיישג האדם בתורה בערך תבונתו ושכלו וזה בחינת מקח פרי עמלו ויגיעו אולם מה שזוכה האדם לחשיני בתורה יותר מכפי ערך כח הכנתו ושכלו הוא גדר בחינת מתנה מעותן התורה ית"ש ליראי ה' הדבקים בתורתו כי יתן את רוחו עליהם להאיר עיניהם כאור תורתו ית"ש. והנה ידוע כי עיקר השגת התורה הוא רק כאשר זוכה האדם למדת הענה ובפרט לבא לבחינה זו שיהיה התורה בגדר מתנה בודאי צריך הנגיע למדה זו להיות עניו ושפל כדעתו להפשיט כח שכלו מכל רצון ונגיעת עצמי וזה מה שאמרו חז"ל כיון שעושה אדם עצמו כמדבר שהוא מופקד לכך כו' ועי' פרשי' ולדרכיו נאמר כי רצו בזה למידת הענה להיות כמדבר הזה שהוא מופקד לכל לדרך עליו ועי' שאמרו (צמירוכין דף ל"ד) אם משיש אדם עצמו כעושה זו שיהיה רשין בה תלמודו מתקיים כו' ואז זוכה שיהיה לו התורה בבחינת מתנה השמעת רוח מסרום לסברת הלב למעלה יותר מכפי ערך שכלו ותבונתו. והנה ההבדל שבין שני הבחינות הוא כי בהיות התורה בבחינת סבר והשגת האדם תהיה בערך תבונתו ויגיעתו אינו במוח אם שכלו לא תמוע עקלקלות כי שכל האדם עלול לשגיאה אולם כאשר זוכה לבחינת מתנה אז יוכל לבטוח ג"כ כי שכלו לא תתערע ותורת אמת תהי בפיתו הוא מה שאמרו חז"ל וכיון שניתנה לו במתנה נהליאל אל שנאמר ומסתנה נהליאל הוא בחינת נהליאל שאין לה הפסק (כ"ג דף קכ"ט) כי האמת הוא בחינה נצבת קיימת לעד:

והנה כל איש ואיש אפשר שיהיה לו חלק בבחינה זו אם מעט אם הרבה כי לפי מה שאדם זוכה במדת הענה ולמחרת מחשבתו בתהליך מופשט מכל רצון ונגיעת עצמי ככה ישיעוהו מסופחים בבחינת מתנה מצנו ית"ש להאיר את עיניו בתהליך באור פני מלך היום, והנה כ"ז הוא בדרך כלל בענין חידושי תורה ובפרט כאשר ירצה האדם להפיץ מעינות חכמתו התוצאה מיכן מאלו כי ביותר צריך להשתדל למדוד מחשבתו שיהיה בכונה רצויה, ועל"פ ליותר מפניה נהליה, מכלי לעשות סלאכת ה' רסיה.

כי ע"כ אנכי הצעידו כאלפי, העניי' מסעש, נבער סדעת, בחפצי היום, להגיש פרי תעובתי קבל עם, לכנס בגבול מחברים, לערוך מערכה, בעזר מכמה, זחלתו ואירא לנשת אל המלאכה, כי שכל האדם הלא עלול לשגיאה ואם יהיה מסון בהוכו עוד איזה נפיה, יוכל לסלף דרכו עד תהום נפיה, ופי יוכל לומר זכיתי לכבי, והגני חכם עדיף מנביא, אולם מעיפי ישיבוני, הם הרחיבוני, כי אף שקשה להודר אשר שום סונה שניה לא ימצא בכ"ז לפי מצבי עתה רחוק ג"כ מחשבת פיגול לא ירצה, כי אף אם יתן ה' שיתקבל פרי תעובתי לפני חכמי לב בדיצה, וכפורחת תעלה נצה, מה אזכה בדברי, כי אוהיל לבא על שכרי, הן משרת תרבות אשר היה לי בעיר גדולה, עיר הבירה והמהוללה, לעמוד שנים רבות בראש הכנסיה, אתי היתה ושלחתיה, בעזר ה' גדול העצה ורב העלילה, ואם עזבתי קריה מלאה תשואות ואנשי מדות, ובחרתי לי לחיות חיי בדידות, ואם הרימתי מעלי העמרת, מעיר גדולה וסחרת, למה זה עתה הבל איגע לעשות לי שם תפארת, ומכש"כ כי הלא נראה במחזה, כי פריי דל ורזה, אולם עיקר כוונתי ניסוקי ופעמי, יודע כל שער עמי, כי מסרתי הוא לשום לי. שם ושארית, להיות לסוכרת לדורות כי בן ובת אשר היה לי זה רבות בשנים, בעונותי לא פרחו הנצנים, ולא זכיתי לגדל נפעי נעמנים, ואף כי לא אומר נראש היילה, מדפני נורא עלילה, כי עם כל מה שעבר היפלא מד' דבר, בכ"ז בין כה מצאתי לנכון לשום לי ספר לזמון, עד אסירי התקרה ישוכו לכצרון, בעזר יסין ה' רוספה, בעיר ה' שמה, והגני ליתן בדפוס דברי, ואם ימצא גם דבר טוב והיה זה שכרי, והנה קראתי שם הספר **פרי יצחק** על שמי, זה שמי וזה זכרי. והנה אל ישועתי, ויאל לתת לי תקותי, להיות עוד עין עושה פרי, ולא אמיש מעשות פרי, לגבר חיילים בתורה, וביראת ה' מהורה, כל הימים, עד כי יבא שילה ולו יקחת עמים.

ועד הסכמות אף כי עתה כמעט לא נראו עוד מעל ראשי הספרים, בכ"ז אמרתי מכלי לפרוץ הגבול שנבלו ראשונים, והגני לשום בזה מאשר נמצא אתי מזה רבות בשנים, אשר שלחתי פרי תעובתי לזקני סוגיני יהודי האייתנים, אשר ברובי תורתם ובחיבוריהם היקרים, האירו לארץ ולדורים, והנה הנם מחוץ לסדינה, ובעונות כבר מעו למנחה עליונה, בצל כנפי השכנה, ודבריהם חביב לבי עד לאחת, ע"כ אמרתי להרפים את כל ונוכתת.

והגני מוצא אלי. לחובה בראש ספרי לתת ברכות לראש משכיר, הוא כבוד ארמו'ו, הנאון סאור הגולה רבן של ישראל בקש"ת מרה **ישראל מסלאומ** נרו יאיר כאור שבעת הימים, כי זכיתי להיות אחד מתלמידיו, וליצוק מים על דיו, והוא העמיד אותנו בקרן אורה, בנתיבות התורה, והורה לנו הדרך מוסרו הפוכ ביראת ה' סתורה, ה' יחדש בגשו נעוריו, ויארץ ימיו ושנותיו, שיהיה לנו לעינים, עד תמצא מידן תורה ודבר ה' מירושלים, והנה לא קבלתי מאתו הסכמה ועדות, כי ידוע שאין זה דרכו בקדש, אך בשכר הימים קבלתי מפני רשות, לתת את דברי בדפוס.

י"ג ריש ע"ג, וכאשר העיר צזה המשנה למלך רפ"ה מאיסורי
 מזבח ע"ש. וכבר כחצתי צהשוצתי) מה שהכריחו חכמים לפרש
 דצ"ד המינים דצ"ד תמרים ולא כל מיני מתיקה, דא"כ גפן
 חאנה ורמון למה לי, והשחא חין לומר דצ"ד אשאר מיני
 מתיקה קאי, כגון תפוחים וכדומה, דכיון דצ"ד הוא שני לארץ
 שני וגפן שלישי לארץ ראשון, עיין ברכות מ"א ע"ג, וידעו חז"ל
 שא"א שיהיה שום מיני מתיקה שחוצ מגפן חאנה ורמון זולת
 דצ"ד תמרים, ע"כ דצ"ד דשחא חין ישראל דצ"ד תמרים הוא".
 ואמנם הכא בקרא דד"ה כולל כל מתיקה, דקרא דאורייתא
 דצ"ד, ומצבה שארי פירי בכל תצואת השדה, שחייבים צכורים
 מחקנתא דחזקיה מלך יהודה. ועוררני רב א' שכ"כ רש"י
 בנחמיה קפיטל יו"ד פסוק לו, וצכורי כל פרי כל עץ, פ"י
 רש"י צכורי של כל פרי האילן הם מדצרי חכמים עכ"ל.

איברא הדבר לע"ג"ח דלא לשתמע צשום מקום צשני
 התלמודים וצמם' צכורים שיהיו מציאים צכורים
 בכל זמן צית שני שמחזקיה ונחמיה ואילך, כ"א מז' המינים.
 ותו לע"ג ח"ך יכולים לתקן הצאת צכורים ממה שלא חייבה
 תורה ולעשות תנופה בצמצח כעין עצודה, וה"ל חולין בעזרה
 ופעור ממעשר, עיין ש"ס צ"ג פ"א ע"ג. ולא ידעתי פתר
 לקושיא זו אלא בעיטור צכורים, ואליבא דר"ש צמתני' פ"ג
 דצכורים משנה יו"ד, וע"ש ח"ע"ט, ומיהו הרמז"ס [ה'
 צכורים פ"ג ה"ח] פסק כר"ע ול"ע.

וממדבר מתנה וממתנה נחליאל ומנחליאל במות. כלפי
 שדרשו חז"ל על עוסקי תורה מנחליאל כיון שנחלו
 אל, צמות, מגזיהן אותו וסוף הכבוד לצוא, אמר ומצמות
 הגיא, כל מה שמוסיף גדולה הוא מוסיף ענוה", הקצ"ה
 מגזיהו והוא משפיל עלמו, והיינו הגיא. ואמר זה הגיא הוא
 צשדה מואצ ראש הפסגה, שדה מואצ הוא התורה, כמו שדרשו
 [צרכות י"ח ע"ג] על פסוק אריאל מואצ, וענוה הוא ראש
 ועטרה, דכל מה שעשתה חכמה עטרה לראשה עשתה ענוה
 עקצ לסוליתה [ירושלמי שבת פ"א ה"ג], נמלא זה הגיא הוא
 צמואצ ראש הפסגה, ונשקפה ע"פ הישימון שהוא מקום חרב
 ושם, ע"ד וצנו ממך חרבות עולם מוסדי דור ודור תקומם
 [ישעי' נ"ח י"ג].

**וכיון שניתנה לו במתנה נחלו אל. כ"ל דמה שניתן לו
 צמתנה, פירוש שע"י התלמידים שהוא לומד עמהם
 ומפקיר עלמו כמדבר עי"ז זוכה להצין ולהשיג יותר מכה שכלו,**

אתצואות השדה דקרא קאי, ומש"כ לא הדר פריך רב יוסף
 הא תצואה ה' מינים היא, כדפריך רב יוסף לקמן, משום
 דהכא לא אתצואה דקרא קאי אלא אהרצו, והוא ס"ד השחא
 דר"מ ורצנו פליגי מהיפוך להיפוך, דלרצנו דגן ה' מינים
 ותצואה כל מילי, ולר"מ דגן כל מילי ותצואה ה' מינים, עד
 דאתי ר' יוחנן וחדש לן דצתצואה לא פליגי, ומודו רצנו דה'
 מינים, וכיון דדגן ותצואה תרווייהו ה' מינים משמע, א"כ
 קשה מתצואת השדה דקרא, לכן המתין רב יוסף להקשות עד
 לקמן.

אמנם לכל המפרשים נ"ל דוחק לפרש כן, דלר"מ יהיה כל
 מילי דמידגן חייב צמעשות מן התורה, אע"כ דגן
 צתצורה כ"ע לא פליגי דה' מינים הוא כמ"ש הרשב"א [ד"ה
 למימרא], ולא פליגי רק צלשון צני אדם, וש"ס פריך מקרא
 דצרי הימים דמשחתי צתקנתא דחזקיה וסיעתי שהוא צלשון
 צ"א כמ"ש הרשב"א, א"כ לק"מ מהרצו, דודאי הרצו על דין
 תורה, דמדאורייתא לא חייבי אלא חמשה מינים והם הציאו כל
 מילי דמידגן, אלא הקושיא היא מהיפוך דקרא כל תצואת
 השדה, ואהא משני אצוי פירות וירקות. והו"מ רב יוסף
 להקשות מיד, הא לר"מ תצואה ה' מינים היא, אלא שהמתין
 מסדר הש"ס וסידר קושית רב יוסף אדר' יוחנן דקשיא לכ"ע,
 עיין רשב"א [ד"ה אמר רצא] וק"ל. ומדצרי ר"ש ריש מס'
 מעשרות [פ"א מ"א] משמע כפי' רש"י דשמעתין ע"ש.

לאתויי פירות האילן. הנה צקרא [דה"צ ל"א ה'] כתיב
 וכפרון הדבר הרצו צני ישראל ראשית דגן תירוש
 וינכה ודצ"ד וכל תצואת שדה ומעשר הכל לרוב הציאו, ואי
 ראשית תרומה קאמר, ומן התורה לא מחייב אלא דגן תירוש
 וינכה, ופירות האילן מתקנתא, א"כ קשה מ"ש דפריש דצ"ד
 טפי, דהיינו דצ"ד תמרים טפי משארי פרי אילן דנכללו בכל
 תצואת הארץ. ע"כ נ"ל לכאורה כפירוש רד"ק [שם]
 דאצכורים קאי קרא, ודצ"ד היינו דצ"ד תמרים וכאשר אצאר
 ח"כ. ותמוהים צעיני דצרי הירושלמי [צכורים פ"א ה"ג]
 דמיייתי המשנה למלך פ"ג דצכורים הלכה י"ע, ואי ס"ל מעשר
 פירות דאורייתא, א"כ מ"ש דצ"ד דפריש קרא, אצל לרד"ק
 דקאי אצכורים פרע דצ"ד תמרים.

ונ"ל לדצרו אע"ג דצ"ד דתורה דצ"ד דתמרים קאמר, דהרי
 חאנים ורמונים וגפן מפורשים צקרא, מ"מ הכא כולל
 צקיאור כל מיני מתיקה דצ"ד, כפירוש רש"י [ויקרא צ' י"א]
 צני כל שאור וכל דצ"ד לא תקטירוהו וכמבואר צמס' צצועות

(ט) וכ"כ בקיצור גם בשו"ת ח"ו סס"י כ"א. - וע"ע ח"ס ויקרא ו'
 א' ד"ה כל, ח"י סוגי' (ירושלים תרנ"א) י"ג ד' ד"ה ומ"ש. ועי' שו"ת
 הרדב"ז ח"ב ס"י תתקס"ב ד"ה ולענין מה שכתבת (השני).
 י' כחולין פ"ט ע"א: אמר להם הקב"ה לישראל חושקני בכם
 שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטין עצמכם לפני.
 יא) תו"מ השלם במדבר. ק"ד א' ד"ה ומבמות.

(ה) וכ"כ רש"י סוכה ו' ע"א ד"ה דבש.
 ו) שו"ת אר"ח ס"י קצ"ז ד"ה בקראי.
 ז) עי' ח"י יומא ע"ח ע"ב ד"ה ודע.
 ח) עי' ח"י הר"ן חולין ק"כ סע"ב ד"ה ומינה, תורעק"א בכורים
 פ"ג מ"ט.

שקצ"כ נותן לו מתנה ומגלין לו רזי תורה ונעשה כמעט המהצבר [כאבות פ"ו מ"ב], אך אפשר שישיג היום וישכח מחר כמתנה ע"מ להחזיר, ע"כ אמר נחלו אל, שנותנים לו בירושה שאין לה הפסק, וכיינו כנכר שאינו פוסקי"ב.

[וכיון שנחלו אל עולה לגדולה וכו', ואם הגביה עצמו הקב"ה משפילו וכו', ואם חוזר בו הקב"ה מגביהו].
 איתא במס' סוטה [כ' ע"א] ואת דכא ושפל רוח, חד אמר אחי דכא, וחד אמר אחי את דכא, שהרי הקצ"כ הניח כל הרים וגבעות והשער שכינתו על הר סיני ולא גצה הר סיני למעלה. וי"ל אלו ואלו דא"ת. דודאי מי שהוא עניו הקצ"כ מגזיבו, כמו דאמרינן וממדבר מתנה, אם אדם משיס עצמו כמדבר שהכל דשין בו, תורה נתנה לו במתנה, וכיון שנחלו אל עולה לגדולה שנאמר ומנחליאל צמות, ואם מגיס לבו הקצ"כ משפילו שנאמר ומצמות בגיח וכו', והקצ"כ מנסה את האדם אם אחר שמגזיבו יחזיק עדיין צמדת ענוה, כמ"ד צקהלת י' ד' אם רוח המושל תעלה עליך מקומך אל תנה, לא מרובכם מכל העמים וגו' כי אתם המעט [דברים ז' ז'], ואמרינן צ"פ כיסוי הדם [חולין פ"ט ע"א] ח"ל הקצ"כ לישראל חושקני צכס שאפילו צשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממטעין עצמכם וכו', כי יותר שניתוסף גדולה לאדם לריך להשפיל עצמו ולתת תודה על חלקו שאינו ראוי לו, ואם ישאר צענונותו אז ראוי שתשרה עליו שכינה, כי אין הקצ"כ משרה שכינתו אלא על עניו כדאמרינן לעיל ל"ח ע"א. ולכן מהתורה, אחי דכא, הקצ"כ מגזיבו, ואח"כ כשלא עזב מקומו ועדיין [הוא] צשפלות וענוה, אז אחי את דכא, שכינה שורה עליו. ואפשר שזה כונת הרמב"ן צפ' וירא [צראשית י"ט ל"א] צקרא ותאמר הצכינה, ישראל נקראים צכורי דלים [ישעי' י"ד ל']. שהם דלי הדלים, היינו שנטלו שני חלקים גדלות ושפלות, קודם גדולתם וגם אח"כ הם דלים וענוים, וצ' פעמים ד"ל גמטריא חיי"ס, ח"ש ואתם הדצקים צכ"א [דברים ד' ד'], השראת שכינה עליכם ע"י מדת ענוה שלכם, חיי"ס כלכם היום"א).

דף נ"ו ע"ב: הגודר מן העיר וכו' ואסור ליכנס לעיבורה. מ"מ אם עיר נבנית שם ויש להעיר בהיא שם צפני עצמה, היא נדונית כעיר צפני עצמה, כאשר ביארתי בתשובתי סי' תתכ"ו"י, ועיין תשו' מהר"מ ח"ש ח"צ [סי' פ"ב].

מן האגף ולפנים כו'. הא מן האגף ולחוץ אינו בכלל צית. ובפסחים פ"ה ע"ב נמי מוכח כן, דהרי שערי ירושלים שלא קדשו מפני המלורעים, לא קדשו ממילא ע"י קדושת העיר, ושערי עזרה קידשו צפ"ע אבל אגב עזרה לא נתקדשו, וכן פסק הרמב"ם באוכלי פסח פ"ט ע"ב מק"פ ע"ש. והנה מעושי שפת הדלת ולפנים כלפנים, ומעושי שפתה ולחוץ כלחוץ, ומקום עושי הדלת עצמה אינו יודע, וכמדומה לי שלא נתכוון מג"א סי' נ"ה סקי"א צשס ס' תניא, וע"ש צחליה רצה ול"ע, ועיין לח"מ כאן [כ' נדרים פ"ט ע"ב ע"ז טו].

שאני גבי בית דכתיב מן הבית עד שיצא מן הבית כולו.
 [עיין דרשות ח"ג, ל' א' ד"ה עלינו].

דף נ"ז ע"א: קונם פירות וכו' אסור בחילופיהן וכו'. כל ענין חילופים ביארתי לעיל מ"ז ע"א וע"ב ע"ש היעב.

קונם פירות האלו עלי וכו' אסור בחילופיהן ובגידוליהן.
 ולעיל מ"ז ע"א צעי רמי צר חמא האוסר פירות אלו לפלוני מהו בחילופיהן ולא אפשריא. ויש צכאן ד' שיעות, הר"ן (ותוס') וברש"א וברא"ש וברמב"ם.

א' מדברי הר"ן מצואר דלשון פירות אלו דוקא, דמשר"ה אמדין כוונת הנודר שיכ"י כהקדש, אבל אי לאו דאמר אלו או כיוצא בו, ח"א לפרש כוונת הנודר שיכ"י כהקדש, אמנם אי עעמא משום קנסא דחליף איסורי הנאה, לזה לא לריך אלו, ומשר"ה החליע דאיבעיתו של רמי צר חמא הוא רק צפירותיו על פלוני, אבל מחני' דמייירי לאוסר על עצמו, פשיט דאין לחלק צין החליפו הוא או החליפו אחרים דאזלינן צתר כוונתו וצזה אין ספק דאל"ה אלו למה לו, ודברי הרב"י צסי' רי"ו צכבנת דברי הר"ן תמוכים, וכן דבריו צכ"מ פ"ה נדרים [כ"ג] וכבר נתעורר צזה לח"מ שם.

ב' שיעת הרש"א צחי' נדרים מ"ז דס"ל דלעעמא דקנסא נמי צעי' שיאמר אלו, דאי אוסר על עצמו סתם פירות אינם בכלל שארי איסורי הנאה דקנסוכ רצנן, ולפ"ז האיבעי' דרמי צ"ה הוא ספק משני הלדדים אי עעמא משום כוונת הנודר וליכא שום קנס צשום איסורי הנאה, או אי עעמא משום קנסא וליכא משום כוונת הנודר כלל, ואפילו צאוסר על עצמו פירות אלו לית צבו אלא משום קנסא למחליף עצמו, ונראה שזה דעת חוס', שהרי צדף מ"ז צפי' חנן החס פירשו

וכ"מ בגמ'. וכ' ע"ז מרן: היינו בפסחים כ"ה ע"ב דוקא שערי ירושלים ומשום מצורעים לא נתקדשו תוכן. ונ"ל דהרמב"ם [ה' ק"פ רפ"ט] פסק באוכלי פסחים חוץ הפתח כלחוץ. היינו טעמא מדאיצטריך לקדש חוץ של העזרה, והרי שערי ירושלים שלא קידשו משום מצורעים, לא קידשו ממילא, ש"מ סתמן כלחוץ. ולפענ"ד ראה ברורה מדיוקא דמתניתין נדרים דף נ"ו ע"ב, ואין לומר הדולכין בתר לישנא דאיניש, דא"כ לא הוי הש"ס מקשה החם.

(ב) וע"ע תר"מ השלם ויקרא, כ' א' ד"ה וי"ל, חיי שבת ק"מ ע"ב ד"ה בר בי רב (הראשון).
 (ג) תר"מ השלם בראשית, קט"ו א' ד"ה והנה.
 (ד) נרפסה בשו"ת אה"ע ח"ב סי' י"ג. - ועצו"ש סי' ל"ג ד"ה ואודת, לענין עיבורה של עיר.
 טו) וכ"כ בהגה' שו"ע אר"ח שם, על מש"כ המג"א לענין צירוף מגין, דמקום סגירת הדלת הוי כלחוץ. ובס' תניא פסק דהוי כלפנים,

לְשׁוֹן צַדִּיק לֵב רָשָׁעִים כְּמַעַט : כִּי שִׁפְתֵי צַדִּיק יִרְעוּ רַבִּים וְאֹיְלִים
 בְּחֶסֶד-לֵב יָמוּתוּ : כִּי בִרְבַת יְיָ הִיא תַעֲשִׂיר וְלֹא יוֹסִיף עַצְב עִמָּה :
 כִּי בְשָׁחוֹק לְכַסִּיל עֲשׂוֹת זָמָה וְחֻכְמָה לְאִישׁ תְּבוּנָה : כִּי מְגוֹרֵת
 רָשָׁע הִיא תְבוּאָנוּ וְתִאֲנוֹת צַדִּיקִים יִתֵּן : כִּי כְעָבוֹר סוּפָה וְאֵין

11406/2016nmh

רשע

אוצר החכמה

פי' מהגאון רבינו אליהו ז"ל

ולב רשעים כמעט ואילו שאין הוציאן בחשונה אף ששמעו דברי הצדיק אינו מהמת
 חסרון של דברי הצדיק ח"ו אך הוא מחמת שלבן של הרשעים הוא כך ואינו כנע מדבריו
 אלא לשעה מועטה ואח"כ הוצר להיות כבדראשונה וזהו כל תלמיד חכם שכך שאינו קשה כבדול
 אינו תלמיד חכם כי הברזל קשה לעשות בו נקב אך אם עשו בו נקב אינו נסתם הנקב
 מפני שהוא נעשה בדבר קשה משא"כ אם נעשה נקב בדבר רך היכף אח"כ הנקב נכחם
 וחוזר להיות כבתחילה וזהו מעלת ישראל כי עם קשה עורף הוא וזהו שלב רשעים אינו
 אלא לשעה מועטת ולכן אח"כ הם כבדראשונה ולא מחמת גרעון הצדיק ח"ו : בא) שפתי
 צדק ירעו רבים כלומר שהצדיק הוא מדריך בדבורו לרבים לגדולים שרבים נקראים
 ת"ח והיינו שהצדיק מדריך אפילו להת"ח בשפתיו מפני שהם מבינים דבריו שהם טובים
 לכן הם רצין אחריו שיהא מדריך. ורשעים בחרו לב ימותו כלומר הרשעים שאין
 רודפין אחר הצדיק שידריכון היינו מפני שהם חסרי לב ואין מבינין דברי הצדיק ימותו
 בחסר לב : בב) ברכת ה' וגו' שעצבון הוא ב' משמעות א' לשון טרחה והב' לשון דאגה
 והכל א' מי שיש לו טרחה וצריך ליגע הרבה הוא בדאגה כענין מרבה נכסים מרבה דאגה
 וזהו ברכת ה' כאשר הקב"ה מפרנס ומצריך את האדם אותה ברכה היא מעשרת איהו
 ולא כשאר עשירות שצריך לטרחה ויגיעה רב ויהי' חמיד בדאגה אלא ולא יוסיף ענב
 עמה ע"י הברכה והעשירות שיתן לו הש"י לא יוסיף מחמת זה דאגה וטרחה אלא בלא
 יגיעה וטרחה שיושב צדיהו בשלוה והקב"ה יבדך בכל מעשה ידיו. ועוד שהוא עז
 החורה כמ"ס לאוקמי גירסא שייפתח דשמיה היינו שלא ישכח מה שלמד וכמ"ס מהוך
 שחסידים היו תורחן משחמרה בקרבן ולא עוד אלא שיהי' כמעין הענב ולא יהי' צריך
 ליגיעה וזהו ברכת ה' כאשר הקב"ה מצריך את האדם בחורה היא העשיר שלא ישכח
 ממה שלמד כלל ויהי' לו חורה הרבה וגם לא יוסיף ענב עמה שלא יהיה צריך ליגיעה
 אלא יהיה כמעין הנובע : כג) בשחוק לכסיל עשות זימה ורחבטה וגו' כלומר כמו
 השחוק בא פתאום על אדם בלי הזמנה שאין אדם מזמין א"ע לשחוק אלא שבא על
 האדם פתאום שאין יכול לעמוד על עצמו מלשחוק כן הוימה בא על הכסיל לעשות פתאום
 וכמו כן החכמה לאיש חבונה ג"כ בא פתאום איזו פירוש או איזה דבר חכמה :
 בד) מגורת רשע היא תבואנו כי הרשע מחיירא מן העבירות שבידו והעבירה עצמה
 משלמה לו. ותאות צדיקים יתן הקב"ה כלומר שאם הי' המטה משלמת לו השכר
 הי' השכר בתכלית וגבול כמו המטה הכל הקב"ה בעצמו יתן לו השכר וכמו שהוא בלי
 חכלית כן השכר יהיה בלי חכלית והעבירות הוא בתכלית וגבול כי העבירה עצמה משלמת
 לו הגמול והעבירה היא בתכלית. ואמר אצל העבירות תבואנו ואצל המטה יתן כי שכר
 המטה הוא לאחר זמן אמר יתן אצל גמול העבירות דרכה של הקליפה לרדוף תיכף
 והדיר לכן אמר תבואנו : כה) בעבור סופה ואין רשע כמו סופה שעובר מהרה כן
 משלת הרשע הוא כהרף עין ולא יתמהמה יום אידו מלבא. וצדיק יסוד עולם אצל
 הצדיק לא יעבור לעולם אלא יהיה יסוד עד עולם. ועוד כעבור סופה כאשר עובר סופה

שָׁקָא דְאַפְרִשׁוּתָא וּבְתַר כֵּן יִשְׁתִּי
נְזִירָא חֲמָרָא: כּא דָּא אֹרִיחָא
דְנִזְיָרָא דִי יָדָר קֶרְבָּנָה קִדְּם יִי עַל
נְזִירָה בִּר מִדְּתַדְבֵּק יָדָה כֶּפֶס נְזִירָה
דִּי יָדָר כֵּן יַעֲבֹד עַל אֹרִיחָא
דְנִזְרָה: כּב וּמְלִל יִי עִם מִשָּׁה
לְמִימַר: כּג מְלִל עִם אֶהְרֵן וְעִם
בְּנוֹהֵי לְמִימַר כְּדִין תְּבָרְכוּן יִת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּד יִימְרוּן לְהוּן:
כּד יִבְרַכְנָךְ יִי וְיִשְׁרָנָךְ: כּה יִנְהַר יִי
שְׂכִינְתָה עֲלֶיךָ וְיִרְחֵם יִתְּךָ: כּו יִסֹּב
יִי אִפְּהָ לְיִתְּךָ וְיִשְׁוִי לְךָ שְׁלָם:
כּז וְיִשׁוּוּן יִת בְּרַבְתָּ שְׁמִי עַל בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְאַנָּא אֲבָרְכְנֶנּוּן: א וְהָיָה
כִּי־וָמָא דְשִׁיבְי מִשָּׁה לְאַקְמָא יִת
מִשְׁפָּנָא וְרַבִּי יִתָּה וְקִדְּשׁ יִתָּה וְיִת
כָּל מְנוּהֵי וְיִת מְדַבְּחָא וְיִת כָּל

וְעַל שׁוֹק הַתְּרוּמָה וְאַחַר יִשְׁתֶּה הַנְּזִיר יַיִן:
כּא זֹאת תּוֹרַת הַנְּזִיר אֲשֶׁר יָדָר קֶרְבָּנוֹ לַיהוָה
עַל־נְזִירוֹ מִלֶּבֶד אֲשֶׁר־תִּשְׁיֵג יָדוֹ כִּפִּי נְזִירוֹ
אֲשֶׁר יָדָר כֵּן יַעֲשֶׂה עַל תּוֹרַת נְזִירוֹ: פ
כּב וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: כּג דַּבֵּר
אֶל־אֶהְרֹן וְאֶל־בְּנָיו לֵאמֹר כֹּה תִבְרְכוּ
אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמֹר לָהֶם: ם כּד **וּבְרַכְךָ**
יְהוָה וְיִשְׁמְרָךְ: ם כּה יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ
וַיַּחֲנֶךָ: ם כּו יֵשָׂא יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׂם לְךָ
שְׁלָום: ם כּז וְשָׂמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאֲנִי אֲבָרְכֶם: ם חֲמִישִׁי ז א וַיְהִי בַיּוֹם בְּלוֹת מִשָּׁה לְהַקִּים אֶת־
הַמִּשְׁכָּן וַיִּמַּשֶׁח אֹתוֹ וַיִּקְדָּשׁ אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־

רש"י

ויחונך. יתן לך תן (ספרי מה): (כו) ישא ה' פניו אליך. יכבש כעסו (ספרי מ): (כז) ושמו את שמי. יכרוס נשם המפורש (סוטה לת. ספרי מג): ואני אברכם. לישראל, ואסכים עם הכהנים^כ. דבר אחר, ואני אברכם לכהנים (מולין מט. ספרי שס): ז (ה) ויהי ביום בלות משה. כלת כתיב, יום הקמת המשכן היו ישראל ככלה הנכנסת לחופה (מנחום ס): בלות משה. כללאל והאליאז וכל חכם לב עשו את המשכן ומלאו הכתוב במשה, לפי שמסר נפשו עליו לראות מצניח כל דבר ודבר כמו שהראהו צהר להורות לעושי המלאכה ולא טעה במצניח אחת. וכן מצינו דוד, לפי שמסר נפשו על בנין בית המקדש, שנאמר (תהלים קלב ב-ג) זכור ה' לְקֹדֶשׁ אֵת כָּל עֲוֹנוֹתַי, אֲשֶׁר נִשְׁעַע לִּי וְגו', לפיכך נקרא על שמו, שנאמר (מלכים א' יב טו) לָמָּה צִיָּתָךְ דָּוִד (במדבר"ר יב ט, מנחום יג): ביום בלות משה להקים. ולא נאמר 'ציוס הקיס', מלמד שכל שנעת ימי המלואים היה משה מעמידו ומפרקו, וצאותו היום העמידו ולא פרקו, לכך נאמר ציוס כלות משה להקים, אותו היום כלו הקמותו, וראש חדש ניסן היה, בשני נשרפה הפרה, בשלישי הזו הויה ראשונה, ובשביעי גלח^ב (ראה ספרי מד):

הראויס לו מכל שלמים, מוסף על שלמי נזיר הזרוע הזה. לפי שהיו שלמי נזיר בכלל ויאלו לידון בדבר החדש להפרשת זרוע, הוצרך להחזיקן לכללן לידון חף בצוה ושוק (ספרי לו): (כא) מלכד אשר תשיג ידו. שאם אמר 'הריני נזיר על מנת לגלח על מאה עולות ועל מאה שלמים' כפי נדרו אשר ידור כן יעשה מוסף על תורת נדרו. [ס"א על תורת הנזיר מוסף] ולא יחסר, שאם אמר הריני נזיר חמש נזירות על מנת לגלח על שלש בהמות הללו, אין אני קורא זו כאשר ידור כן יעשה (ספרי לו): (כג) אמור להם. כמו זכור (שמות כ ט) שְׁמֹר־כָּא (דברים ה י), בלע"ז דִּישָׁנ־ט: אמור להם. שיהיו כולם שומעים^כ (ספרי לו): אמור. מלא, לא תזכרם בחפזן ובצנהלות, אלא בזוונה ובלב שלם (מנחום י): (כד) יברכך. שיתברכו נכסין (ספרי מ): וישמרך. שלא יבואו עליך שודדים ליטול ממנוך, שהנותן מתנה לעצמו אינו יכול לשמרו מכל אדם, וכיון שבאים לסטים עליו ונוטלין אותו ממנו מה הנאה יש לו במתנה זו, אצל הקדוש צרוך הוא הוא הנותן הוא השומר (מנחום י). והרצה מדרשים דרשו זו בספרי (מ): (כה) יאר ה' פניו אליך. יראה לך פנים שחקות, פנים להצות (במדבר"ר יא ה):

שפתי חכמים הקציר

שב אל אהרן ובניו, ומלת 'להם' אל בני ישראל, כאילו אמר, כל אחד מכם אמור להם לישראל הברכות הכתובות בסמוך (רא"ם). כג. דאם הפירוש שהוא יברכם בעצמו, אם כן מה תועלת בברכת הכהנים, כיון שה' ברכם (רא"ם). א. דכיון שהוא דבוק היה ראוי להיות הכ"ף בשו"א, כלות משה, ונכתב בפת"ח למדרש וכו' (קציו"מ). ב. הוא הגילוח

יט. אב"ל לא על מאה חטאות, דחטאת אינה באה בנדבה, וכאן כתיב 'אשר תשיג' וגו' דהיינו קדשים הבאים בנדר ונדבה (קציו"מ). ג. דלא תימא ד'כפי נדרו' אף אם יפחות מדינו, לכך כתיב 'על תורת נדרו', רצונו לומר, יותר מתורת נזרו אבל לא פחות (רא"ם). כא. שפירושו לשון הווה, המורה על התמדת הפועל ההוא (רא"ם). כב. ויהיה מלת 'אמור'